

[illegible]

卅・卜・卜 356

Երգեսց .
Յ . Ս . Մ . Է . Է . Է .

նույն կողմից ի նա ահապ իսկ կրակ առնելով
բոլորովին այրեցաւ : Կերէի թէ նաւատիրէն
ստորին յուրան պատճառաւ , շատ կրակ վառե-
լով՝ այս դժբաղդով թիւ պատահէր է : Զիչեալ
նաւաստիներէն մէկ բանի հոգիին ձեռքը և ոտքը
սառած ըլլալով , կոտորուի նաւորիս բերին :

—Շէղարիւրէան վեհապետը (Վերտիւր) ամբարն ,
որուն հաւատարիմ և գործունէ այ ծառայող թիւ
ները ի մասին տէրութեան մեծամեծ գործոց
յայտնի է հասարակութեանը , անցեալ շաբաթու
պատիւ ունեցաւ օգոստոսիս Կոյսեր ստոր պաշ-
նելու . որ իւր սովորական գթութեամբ հա-
ձեցաւ ընդունել մարդասիրաբար զյիշեալ մե-
ծահամբաւ երեւի սեղանաւոր :

—Վեհապետի որդեգրած Յակոբ Պատրիարքին
կողմանէ՝ իւր առժամանակեայ փոխանորդ տէր
Գեորգ արժանապատիւ վարդապետ ամսոյ 26ին
Սեբաստիայէն պաշտօնը զնաց յայտնելով թիւն
վեհապետը (Վերտիւր) պէյին . որ վեհաձեռնական
բաղադրարութեամբ ընդունեց և պատուեց
զյիշեալ ծայրագոյն վարդապետ :

(Օմանեան տէրութեան լրագրոյն մէկ թուոյն
մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարգաւորուի .

«Երբ որ Բարձրագոյն Վուսթի խորհրդակցութիւն
կընէր Ռուսաց և Ասորիոյ դեսպանատանց հետ
փոխտեսակները դուրս հանելու փայտը ստանալ
հունգարիայի դէպքերուն պատճառաւ օմանե-
ան երկիրը ապաստանարան մը խնդրելու և կեր-
էին , պաշտօնական հաղորդակցութիւնները դա-
դարեցան Բարձրագոյն Վրան և այս երկու տե-
րութեանց դեսպանատանց մէջ : Ռուսի մեր օ-
գոստոսիս Կոյսեր հրամանացը համեմատ , որ
միշտ կը ցանկայ խաղաղութիւնը և դաշնագրու-
թեանց հաւատարմութիւնը անմիջապէս պահել , բա-
րեկամական հաղորդակցութիւններ կը ան Վեդ-
րագործի և Վեհապետի խորհրդարանայ՝ խաղաղու-
թեամբ ըմբռնելու համար այս գործը : Վրաց
հաղորդակցութիւնները՝ մեր վեհապետ Կոյսեր
շնաչխարհիկ բնաւորութեանը համեմատ՝ չսփու-
ւորութեան , մտերիմ բարեկամութեան և արդա-
րութեան վրայ հիմնեալ ըլլալով , Ռուսաց և
Ասորիոյ կայսերական երկու խորհրդարանները
աղէկ իմացան անոնց արժանիքը : Վ ամբողջ Ռու-
սաց խորհրդարանը՝ զանազան առաջարկութեանց
մէջ որ եղաւ իրեն Բարձրագոյն Վուսթի , ընտրեց
զայն , որ հաճութիւն կուտայ օմանեան երկիր-

ներէն արտաքինը այն փոխտեսակները՝ զորոնք
կը պահանջէր որ իրեն յանձնուի : Վրաց փոխտես-
ակներու արտաքինը գիրքին դատուեցաւ
Բարձրագոյն Վուսթի . ուստի որոշեց որ Ռուսաց
հաղորդակցութիւնը գրեալ փոխտեսակներէն ա-
նոնք որ այժմ Շուսթի կը գտնուին , նշանակուին
յատուկ կայսերական գործակալէ մը , և Վուսթի
յուզարիւրին . ուրտեղ օմանեան շուքեաւ մը
պատրաստ է Վալթա փոխադրելու զանոնք ուս-
կից ուր որ կուգին պիտի կընան երթալու , բաց
ի օմանեան երկիրներէն :

Վրաց փոխտեսակները համեմատ Բարձրագոյն Վրան
և Ռուսաց կառավարութեան մէջ եղած բոլոր
վեճը դադարեցաւ , և ընդհանուր բարեկամա-
կան կապակցութիւնները , որոնց շարունակուի
միշտ ցանկալի է , նորագոյնեան Բարձրագոյն
Վրան և Ռուսաց դեսպանատան մէջ :

Իսկ Ասորիոյ դեսպանատան հետ թէպէտեւ
այս խնդրոյն հիմը բարբոսին հաստատուած և
ընդունուած է երկու կողմէն , սակայն տակաւին
բանի մը պրոպիէ և երկրորդական դժուարութիւն
ներ կան որոշելու , որոց վրայ կատարեալ հա-
մաձայնութիւն մը չկայաւ հաստատուելու , և այս
եղաւ միտքին պատճառը որ մինչև ցայսօր ու-
շացաւ պաշտօնական հաղորդակցութեանց նոր-
գութիւնը : Վալթայ երկրայտութիւն չկայ թէ այս
պրոպիէ տարաձայնութիւնը պիտի չուշանայ արժա-
նաւոր կերպիւ որոշուելու , և բարեկամական
ու բարի դրացիութեան կապակցութիւնները ,
որ կը կրկնուին Բարձրագոյն Վուսթի Ասորիոյ
տէրութեան հետ՝ չուտով պիտի վերանորոգուին :

ԵԳԻՊՏՈՍ . Ազգաբնակչութիւն , 22 Յունիս : Բաղադրա-
կանութիւնը կատարեալ հանգստութեան մէջ է .
և ներքին կառավարութիւնը կը շարունակուի միշտ
սովորական բարեկարգութեամբ : Բաղադրական
ժողովը , որուն մէջ բանիբուն և գիտական ան-
ձինք անդամ դրուած են , խոհեմութեամբ և
բարեխաղախութեամբ ջանքով ի գործ կը դնեն իւր պաշ-
տօնը : Եգիպտոսի յառաջագիտութեանը և գաղ-
ղացմանը համար :

Ռուսիոյ կը հաստատուին թէ բարձրագոյն Վալ-
թայ փաշան միտք ունի կոտորուած և քրտնա-
լու գաղ ամառը , բայց այս լուրը հաստատու-
թեան կարօտ է :

Հերիք փաշան տակաւին Վերին Եգիպտոսը
կը գտնուի . Բաղադրական հաստատութեան

ընդհանուր հիւպատոս մօրիւ Լեմուանը ամսոյս
16ին ի պաշտօնէ ներկայացաւ բարձրագոյն
Վալթայ փաշային ի Վահրէ , որ սովորական մե-
ծարանօք և խիստ մարդասիրութեամբ ընկալաւ
Վալթայ տէրութեան երեսփոխանը : Վալթայ
հիւպատոսը որահը մոտեցաւ ժամանակը՝ Վալթայ
փաշան ստոր երաւ , և սիրով ունիւղրութիւն մա-
տոյց անոր յարգական խօսքերուն , զորոնք ան
միջապէս թարգմանեցին կառավարութեան թարգ-
մանները : Բարձրագոյն փաշան համառօտ
կերպիւ մը պատասխանեց թէ խիստ ուրախ է
տեսնելով , որ Վալթայ բարեկամական կապակ-
ցութիւնները կը շարունակուին միշտ օմանեան
տէրութեան և Եգիպտոսի հետ :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՆԻՔԻՔ

ԱՆԳԼԻԱ . Լոնտոն , 16-28 Յունիս : Սեփազան-
ցութիւնը ըրաւ մայրաքաղաքի մէջ օգոստոսիս
Ռուսաց Կոյսեր հրովարտելու , որով հրաման կու-
տայ որ 5500-000 լիւա սթէրլինգ , այսինքն 605
միլիոն զուրուշ , փոխ առնուի հարկւրին 4 1/2 տա-
րեկան տոկոսով : Զիչեալ հրովարտակը կը ան , թէ
այս փոխառութիւնը երկարեալ ճանապարհին
ծախուց համար է , որ կը շինուի Բեգրադիէն
ի Սոքա : Թէպէտեւ Վալթայ մէջ Ռուսաց հա-
կաւորագրութեան ցուցմանը ամէն կերպիւ աշ-
խատեցաւ որպէսզի այս գործառնութիւնը չյա-
ջուի , ի վերայ այս ամենայն յիշեալ փոխա-
ռութիւնը խիստ յաջողութեամբ յառաջ եր-
թալու վրայ է միջոցաւ պարտուող Վերին Եգիպտոս
անուն երեւի սեղանաւորաց որ ի Վիտտոն . այլև
Հոլանտացի հարուստ անձինք մեծ մասամբ բա-
ժանորդ կը ան այս գործոյն :

—Սեփազանցութիւնը անցեալ տարւոյն վերջի
երեք ամսոյ հասարակաց եկամուտը , որ ի պաշ-
տօնէ հրատարակեցաւ , 1848 ամին վերջի եւստմ
սեայ եկամտից հետ բաղդատելով՝ 371,125 լիւա
սթէրլինգ աւելի է :

—Վարիկիայի Սեփազանցութիւնը 1 թերթին
մէջ ըստ լատինացեալ կը կարգաւորուի :

«Երբ որ հին Եգիպտոսի խեղճ կորուելու
վրանքը ինկած է ամէն տեսակ մայրաքաղաքի կա-
ռավարութեանց (կաթոլիկ) շինութեան մէջ ,
միտքարական է ապաքին տեսանել հաստատուն
և ուղիղ մտք անձինք՝ հետեւիլ յաւիտենական
բարոյականութեան շաւղացը որ ցայց տրուած է
մեզ Մատուծոյ : Զայսմ մասին անշուշտ Վալ-

Ի հանդէս Լաւրաճապետ հարանեայ արհեստ-
չաբեր պիւճապետ Պօղոս Վերայի Տաթեան :

Ուր փեթուեան ուր փայլ ճառանչ
Լոթիսեղեղիկ վեհ խորան ,
Փայլեալ զուարթ լոյս անապոս՝
Յիմ վեհապետն տանա Տաթեան .
Օ ի յաշխարհի արփիտացի
Համբաւ անուան դիւցազանց ,
Օ երթ արձագանք ջոյց կարկաճ
Չգեալ հովիտ ի բարձանց :

Իհա գրեզ յայս հրաւիրեմ՝
Իհա գերկից աստեղց բոյլ ,
Փայլ փայլ ձօնել գապաթ Վեհիս՝
Օ երթ ջահ զաւթար ի նշուլ ,
Պատկ ծաղկեայ փունջ շուշանայ՝
Տանա Տաթեան նազելի ,
Օ ուարթ մաքուր յաւեժանալ
Սիշտ յարբունիս պճնելի :

Սինչ Լաւրաճապետ նուագ ձեռին՝
Յաւերթ երգել զիմ Վեհիս ,
Սինչ աշխոյժ ծառալ ձգեալ ,
Օ իւր ընծակաթ խանդ սրտին՝
Վոդորիկ մուգայթ թող ձայնակցին՝
Ի յերգ ի պար կարամանց ,
Տալ հրճուելիս ձայն բերկրութեան՝
Ի սիրտ վրտահ վեհապետն :

Թռչունք երկից ձախրեն ընդ օդս՝
Թեւակոխեալ յապարէզ ,
Բեզ մրցանակ բերել անշուշտ՝
Փառք և պատիւ ի հանդէս :

Սեփազանցութիւնը գրեզ վեհ
Պոլիմիայ ձոխաճեմ ,
Ինձ գրաւել յայս արձակ դաշտ՝
Վալթա պատկ լուսաճեմ :

Սինչ Ողբակոչ յոկճիւս մնայ՝
Ի ռիկ մնչիկ ի կատար ,
Կոխել յաւերթ գործ մոտանց
Իմոյ վեհիս յերգ կիթառ .
Ի ծոց ազգիս յաւերթաճոյն՝
Յաւիտենից յիշատակ .
Սիշտ անվեհեր միշտ պանծապի՝
Օ երթ գերարփույն արուսեակ :

Յաւերթ կեցցէ շաք զո տիպար՝
Իմ ազգասէր Տաթեան .
Վրտանդ անմահ կոխել արձան
Օ խորդ ճարտար է արձան .
Սեր խանդակաթ ազգիս Հոյոյ՝
Տաւ յիշատակ անմոռաց ,
Հուր և ինամբ միշտ ձախր առնուն
Սերոյս ձեռիս գերապանծ :

Պարզել ուսուցատու մաքուր խնդրոյ՝
Իմահից դատուց ընել թեւակից ,
Չայնել միշտ զուարթ երգոց գայլայլիկ
Վեցցէ իմ սիրուն կեցցէ վեհազնիք :

Երբ մանկուիք մեր Հոյկեան ,
Լըզեւ վեհազն Վերայիս ,
Թող մուգայից դառն ընտիր ,
Չայնեն բաղորդի բարեկիր :

Յաւերթ հարսուիք Եգիպտեան ,
Պարել վեհիս խրախճան :

Ինչ ձեզ երգոց միշտ բնար ,
Կարաւ կը թեւ թեւապար :

Խոյր ի գլուխ փարիլուն ,
Տանա Տաթեան զուարթուն
Հիւսել պճնել միշտ ձայնէ ,
Վալթայ սրտիս ստորէ :

Երգեայ
Երկրորդ Եգիպտոսի Կարապետ Պոլիմիայի ,
յալակերպաց սարք Փրիլ վարժարանին
ի Վալթայ :

ԻՈՐՀԻՒԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Վեհ շաք է այն մարդը իիւր՝ որոնք իրենց կեանքը
վրանգի մէջ Երկրի ծովան քաղի կը ձեն իւր մարդա-
րիս հանելու , իսկ այն մարդը իիւր՝ որոնք իրենց զեալ-
մանքն իսկ իրենց զօրանքն ծած մը գողնալով իրենց
իրենց իշխմանայ իորը իրեն ճշմարտութիւն մը փնտ-
լու համար :

—Ինչոք և խորամանկ իբրեւ զիշխման , անպակ և
բոբոբեալ իբրեւ զանապատիւնիս , անգոյն և բաժան
իբրեւ զբարկութիւն , Երկրի իրենց իբրեւ իբրեւ
յիշխման այն ամէն նոսր , բաւական և գարնել բանիբ
որ իբրեւ իշխման մարդկային զանազան իրեն մէջ :

—Իսկ բարեկամը որ իիւր համար ուրիշը իրեւ
անիրեւայ եղի որ օր մը ալ զիւր պիտի խաբէ՝ ուրիշն
համար :

զիտայի աղբիւր երկու հանգիստներէ միշտ ի սեն-
տի մէջ ուղիւ թէ Նիգիլիոյնէն մեզմէ աղէկ կը
ճանաչեն բարոյականութեան սկզբունքը և մարդ-
կային արժանաւորութեան զգացմունքը . այլ
բանքի անոնք ուրիշ ժողովուրդներէն աւելի գի-
տեն արհեստը գործնականի փոխադրելու ամէն
տեսական գիտութիւնները :

«Ստաի քանի որ յառաջագիմութեան գաղա-
փար մը կը ծնանի աշխարհքի մէջ, թէպէտ և կրնայ
ըլլալ որ ուրիշ տեղ ծագի և ոչ թէ Նիգիլիոյ եր-
կիրը . բայց և՛ այնպէս անտարակոյս Սեմին Նի-
գիլիոյ առաջինն է միշտ, որ ի գործ կը դնէ նոյն
գաղափարը : Եւ ահա այս կերպիւ Նիգիլիոյն որ
որայն եղաւ ամէն գործնական ազատութեց, որոնք
կրկնուին այսօր սահմանադրական կառավարու-
թեանց հասարակաց իրաւունքը : Եւ միայն խօսել
ուղիւլ ամենամեծ յառաջագիմութեց վրայօք,
որ կատարեցան մեր սերնդեան ոչաց տալիս, որ
պիտի են գերութեան ջնջում գաղթականաց եր-
կիրները և փաճառականութեան ազատութիւնը,
տակաւ ին Նիգիլիոյն եղաւ առաջինն, որ ի գործ
դրաւ զանոնք» :

«Սեմին Նիգիլիոյն պատերազմական նաւերը
որ երկրագնդի վրայ զանազան նաւահանգիստները
պաշտօնի մէջ կը գտնուին առայժմ, հետեւեալ
կերպիւ բաժնուած են :

Նաւահանգիստ .	Նաւ .	Թիւ անոթ	Ժողովի
Բորթոմուտ .	16	176	2,267
Տըմբուրդ .	8	163	1,612
Փարմուտ .	7	41	264
Շիրէս .	5	108	958
Սուրբի .	8	61	638
Տէփթորտ .	1	1	16
Չէտմ .	2	11	302
Բէմուրդ .	2	12	44
Վինոթիւն .	8	111	1,164
Լիդան .	8	315	3,095
Սիւրբիլիւսի ծովը	28	800	8,222
Բրեմոնտ Նիգիլիոյ 13	200	200	1,794
Խաղաղական ծովը	12	228	2,343
Վիլիկի ծովի գերբ	25	165	2,152
Հարուային Վիլիկի	11	152	1,694
Բարեյուսոյ գլուխը	6	68	827
Արիշ զանազան տեղեր	37	122	1,826
	197	2734	29,218

ԳԱՂԱՒԱ . Փետր. 17.29 Զանգերի : Վրացի ե-
րեսիսիանաց ժողովը իւր անդամաց խիստ մե-
ծագոյն մասին հաճութեամբ որոշեց, որ Յունի-
սի տանայն պատասխանէր, որոց թիւը առայժմ
468 հոգի կը հասնի, Ղեկավար փոխադրուին, և
այն տեղ կառավարութեան վերակացութեան
ներքէ՝ երկրագործութեան վրայօք աշխատին :
Սա առաջարկութիւնը, որոնք մարդասիրական
ոգիէ շարժեալ ընդունեց ազգային ժողովը, մեծ
ընդգիմութիւն գտաւ ի եւնական կոչումը երես-
փոխաններէն . որոնք կուղիւն որ այս պատամբաց
ևս ազատութիւն չնորհուի, ինչպէս անոնց 15
հազարի չափ ընկերաց ազատութիւն տրուեցաւ :
Սակայն այս մնացեալ 468 պատասխանները ամէնէն
մեծ յանցաւորներն են, և կէսէն աւելին յա-
ռաջանէ ևս զանազան եղանակներով թեմաք
գաւառապարտեալ են :

«Բնադիրքի» միջոցով լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ
գաւառատանական հետամուտութիւն մը ի գործ
դրուեց և այս օրերս լրագիր մը դէմ, որ կը հրա-
տարակեր թէ հասարակապետութեան գահերէցը
պղծիկ նախապատրաստական յօդուած մը գրած
է փորձելու համար զորաց բանակին յօժարա-
մուտութիւնը կայսերութի հաստատուելուն վրայ,
և ուրիշ մանրամասն սուտ տեղեկութիւններ
կուտայ եղեր գահերէցին դէմ :

«Եւրոպայի տարած անուն լրագիրը, որ
բուն գլխաւոր հրատարակիչը նոյնիքն գահերէցին
է կըսեն, հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ՝
ուսկից կը տեսնուի թէ Սուրբիլիոյ Նաբոլեոնը
միտք ունի փորձ փորձելու իւր ամանական թոշակը
նորէն աւելցնել տալու : «Կտը և, կըսէ, որ
գործադիր իշխանութիւնը հարուստ ըլլայ, որ
կարողանայ շատ ծախք ընելու, և անուշանելու
իբրեւ զստամբան, ընկերական մարմնոյն ամէն

անդամները : Եւրոպ գործադիր իշխանութիւնը
աղքատ է, և փորձաւորը անկէց աւելի աղքատ
կըլլայ . բայց ընդհանրապէս թէ իշխանութիւնը
իւր ձեռքը ունի հարկաւոր միջոցները գործելու
և փորձաւորելու, կըսածնէ, կըտարածէ իւր շար-
կովը հարստութիւն մը, որուն ինքը խելացի
աւանդապահն է միայն» :

«Հասարակապետութեան գահերէցին հօրեղ-
բօր որդւոյն ի սին Սոնաբարդին համար կըսեն
թէ պիտի ամուսնանայ Փարիզի մէկ հարուստ սե-
ղանաւորի մը աղջկան հետ :

«Վարկայ տէրութեան և Սեմին Նիգիլիոյ
կառավարութե մէջ բարեկամական կապակցու-
թիւնները միշտ հաստատուն են, և այս բանը
անտարակոյս խիստ միտքարական է, ըստորու-
մ յիշեալ երկու գլխաւոր տէրութեանց միաբա-
նութիւնը և բարոյական համաձայնութիւն մեծ
երաժշտաւորութի մը կրնայ համարուիլ աշխարհ-
քի ընդհանուր խաղաղութե անվնաս մնալուն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ . Աթէն, 8 Փետր. րոտնոր տուժարի :

Հասարակութիւնը միշտ մեծ անձկութե մէջ
է քաղաքական նոր դէպքերուն պատճառաւ, որ
օրըստօրէ կը ծանրանան Յունաստանի վրայ : Սե-
մին Նիգիլիոյն նաւատորմի ընդհանուր հրա-
մանատար ծովագետ Ներգըրը արգելեց հեղինա-
կան բոլոր նաւերուն որ ամենեւին ծովը չընեն .
խիլ դուրս գտնուող և ձեռքը անցած թէ պա-
տերազմական և թէ փաճառականի յոյն նաւերը
ամէնքն ալ բռնեցաւ Սարափինի նաւահանգիստը
գրու, անոնց մէջի նաւաստիները հանելով, և
անգլիացի նաւապետ գեներալ Յայտիէն որ Յու-
նաստանի ժողովրդեան հոգին նաւարկութիւնն է
ուրիշ երկրորդայնապէս զօրաւոր կերպիւ նաւա-
կութիւնը արգելում է, անտարակոյս անտանի ին-
վիզակի մէջ պիտի գտնուի յիշեալ աղբիւր, որոցմը
չտոտրը կը ջանան որ օր յառաջ բարեկամութեան
փախճան մը տրուի այս դժբաղդ վեճին : Սա
գիտութեամբ թեմաք Սիւրբիլի մէջ ունենց խնդրեցին
աղբիւրաւոր մը դրել Սեմին թագաւորին . բայց
ետրը այս խորհուրդը ի գործ չդրուեցաւ, մտա-
ծելով թէ ի հարկէ թագաւորը, առանց աղբիւ-
րաւոր ընդունելու անգամ, հոգ պիտի տանի
այս գործոյն օր յառաջ ըմբռնուին վրայօք :

Սակայն հեղինակական կառավարութիւնը մինչե-
ցայսօր ընդունայն պատճառանքներ յառաջ բե-
րելով, իրաւունքը իւր կողմնէ կըսէ միշտ, և
այսպէս անգործ կընտոն : Նաւարկայն Ներգըրայի
տէրութիւններէն օգնութիւն կը պահանջէ : Բայց
երկբայութիւն չկայ, որ այս վեճը անկողմնաւոր
ութեամբ և արդարութեամբ քննելով պիտի
տեսնուի, թէ Սեմին Նիգիլիոյն կառավարու-
թիւնը երկար ժամանակ քաղցրութեամբ և բա-
րեկամութեան պոստիմքէն ետեւ իւր իրաւունքը և
Յունաստանի կառավարութիւնը միշտ բանի տեղ
չընելով անոր խնդիրները և զանցաւորութիւն ը-
նելով, պարտաւորեցաւ վերջապէս Նիգիլիոյն
զօրաւոր միջոցներ ի գործ դնել իւր պատիւը
պահելու համար :

Սեմին Նիգիլիոյն կառավարութե պահանջ
մուկը քաղաքական խնդիրներ չեն, այլ Յու-
նաստանի տէրութեան մէջ իւր հպատակաց ե-
ղած զինուորներուն հատուցումը կը պահանջէ, ու
րոց գումարը մինչեւ ցայսօր ժողոված տոկոսով
մէկուկէն միլիոն տրաքսիլի այսինքն 6 միլիոն դո-
րաչի կը հասնի կըսեն : Սա պահանջմունքը այս-
օրէն չէ որ կընէ Նիգիլիոյ կառավարութիւնը,
այլ բանի մը տարի է ի վերէ . ի վերայ այս ա-
մենայնի Յունաստանի տէրութիւնը միշտ արժան
համարեցաւ օրինաւոր պատասխան մը անգամ
տալու անոր գրաւոր աղբարարութեցը, և առ-
ջին համարեցաւ իրաւացի խնդիրը Սեմին Նի-
գիլիոյ նման առաջին կարգի հօր տէրութեան
մը, որ Յունաստանի անկախութեանը մեծագոյն
նպատաստմտոյց էրաւ, որ անոր պաշտպան տե-
րութիւններէն մէկն է, և ամէն տարի կը լծարէ
անոր հաշուին համար՝ իւր փոխ առած գրամին
տոկոսը, զոր Յունաստանը չընար վճարել :

Սա մեր ըսածները քիչ մը խելքէ դուրս բա-
նէր կրնան երևիլ մեր ընթերցողացը, ի վերայ
այս ամենայնի պաշտօնական փոփոխակի գրուածք
ները բաւական կապացուցանեն այս եղանակները :

Յունաստանի կառավարութիւնը չի մը ի տե-
րէն միտքով, հրատարակեց թէ Նիգիլիոյն կը պա-
հանջէ նաւ 2 եւ 1 Վիլիկի ըստած անքնակ
կողմերը որ Սուրբիլիոյ կողմը կրնան, սակայն
միտք թամաս Սուրբիլիոյ Նիգիլիոյ գետապանին այժ-
մեան խնդիրներուն մէջ ամենեւին յիշատակու-
թիւն մը չկայ յիշեալ կողմաց վրայօք : Սա բա-
րը հասարակութեան մէջ տարածուած ըլլալով,
մեր ևս Վերջապէս նախընթաց թերթին մէջ հրա-
տարակեցինք . բայց բարոյական անհիմն է, և
ինչպէս վերը ըսինք, Նիգիլիոյ տէրութեան հի-
մնական պահանջմունքը կը պարտաւորուին միայն
ի հատուցման փաստաց, որ անգլիացի հպատակ-
ները կրեն են Յունաստանի մէջ :

Եթէ թերթի ազատ լրագիրները համարձակապէս
կը պատապարտեն զկառավարութիւնը, որ այս
օրինակի դժբաղդութեան մէջ ձգեց զհայրենիքը
Նա Վիլիկի անուն լրագրոյն մէկ յօդուածը :

«Նիկիոյ տարագրութիւնը չորս տարի կայ, որ
զոտ շահեց դժբաղդ կացութիւնը որուն մէջ կը
գտնուի այսօր Յունաստանը : Ի՛նչ խելքէ թէ
այս կերպ խրոխտանալ առաջին կարգի և Յու-
նաստանի պաշտպան տէրութեան մը գէմ : Եթէ
երկիւղ չունենի, գոնէ երախտագիտութիւնը
պէտք էր արգելել մեր ազգին քաղաքական ան-
ձիւնքը աղետովի դառն ի վայր ճանապարհին վրայ,
որուն մէջ դժբաղդաբար մտան իրենց յանձնա-
պատասխանութեամբ, աղբարարութեան պատիւ
ստութեամբ, և իրենց մասնաւոր գծուած օգուտը
պատճառաւ» :

Սուրբիլիոյ և Վարկայ տէրութեանց Վթէնքի
գետապանները զանազան գրաւոր աղբարարու-
թիւններ յաղարկեցին Սեմին Նիգիլիոյն գետ-
պանին որ իւրաքանչիւր ինչ մասնաւոր պատու
խանդ տու անմիջապէս : Սա տեղս սրժան կը
համարիմք հրատարակել այն պատասխանը որ
տրուեցաւ Սուրբիլիոյ գետապան մօտիկ Վերանիլին
վերջին նամակին, քանզի բաւական բացատրու-
թիւն կուտայ այս դժբաղդ վեճին :

«Վրժանայրգ Տէր .

«Վրժան իրիկուն ու շտամանակ պատիւ ունեցոյ
ընդունելու ամայս 21ին գրած ձեր նամակը՝ զոր
արժանաւոր ու շաղկապ թեմաք ընթերցայ . և ի
պատասխանի, մեծագոյն կազմով՝ զձեզ զմտա-
ածէ՛ թէ խնդիրները զորոնք յառաջ կընեք,
կը լիւրբերին բարոյական մասնաւոր մարդոց իրա-
ւանքը և օգուտը՝ որոց Սեմին Նիգիլիոյն վե-
հափառ թագաւորին կը պարտաւորի պաշտպանութի
մատուցանել . թէ Նիգիլիոյ կառավարութեան
համբերութիւնը և ներողամտութիւնը, այսքան
տարի չափ, ուրիշ աղբարարութիւն մը չունեցան
21 ընտանի կառավարութեան վրայ, բայց միայն
քաղաքներէն զնա անտարբերութեամբ նայիլ և
բանի աւել չգնէլ աղբարարութիւններ և ստի-
պողական ծանուցումներ որ կրկին կրկին տրուե-
ցան իրեն, թէ Սեմին Նիգիլիոյն կառավարութե
ըսած խնդիրները ամենեւին փաստ մը չեն պատճա-
ռեր Յունաստանի անկախութեանը՝ որուն Նիգի-
լիոյն գլխաւոր պաշտպանն է և պիտի ըլլայ միշտ
այլ ընդհակառակն նոյն խնդիրները կամիտիտին
ի պահանջել միայն արժանաւոր և արդարացի
փորձանք մը, որ ինքնիշխան տէրութիւն մը կը
պարտաւորի ուրիշ տէրութեան մը հպատակաց :

Այս կառավարութիւնը բայց ի Սեմին Նի-
գիլիոյ կառավարութեանէն, աւելի չքաղաք Յու-
նաստանի հանդուստութիւնը և յառաջագիմ իր
և ինձմէ ի քատ ոչ ոք աւելի պիտի ցաւի աղե-
տիցը վրայ որ կրնան հասնիլ այս երկրին, անոր
կառավարութե յամառութե ի տու հատուցում մն
այն նախատանց, որոց համար Նիգիլիոյ կառա-
վարութիւնը աշխարհ տարիներէ իջկէք ընդու նայն
տեղը պահանջեց իւր իրաւունքը : Եւ այս ըսած-
ներուս հաստատութեանը աւելի զօրաւոր ազա-
ցոյց մը չկրնար տրուիլ . բայց ի ստատիկ զո-
ւթութեան որ ի գործ գրի միւնէն ցլիւրմին վայր-
կիւնը, արդեւոր չհրաւիրուին հրատարակութե
մէջ իմ ընդունած հրամաններ : Սա և մինչե-
ցայսօր հրամարեցայ այնպիսի ծանուցում մը
տալու, ուսկից կարելի ըլլար յառաջ գալ այն
հետեւ թիւնը, որուն վրայօք կը խօսիք ձեր նա-
մակին մէջ :

«Բայց յայտնի է, թէ Հեղինակին կառավարութիւնը միայն պատասխանատու է հեռանկէն, զորոնք կրնայ անմիջապէս վերջացնել ի գործ դնելով ինքզինքն արդարացի և պարզ խնդիրը:

«Նրբեցողութիւն չունիմ, թէ երբոր այս խնդիրներուն բոլոր պարագաները կատարելագոյն իմացուն Ռուսաց կայսերական արքունիքէն, որուն հետ Սեփին Նիւքանիոյ կայսերական խնդիրն այնքան մտնելով և բարեկամական են, այս օգոստոսական արքունիքը պիտի հասկնայ անմիջապէս, թէ ինչ վնաս կառավարութիւնը վերջին ատոյն ինքնապատշաճութիւն և համարում ունենալու Հեղինակին կառավարութեան համար, և թէ պաշտպանութիւն, որ հարկադրեալ է տալ իւր հարստութեանը ուրիշ միջոց մը չթաղար իրեն, բայց միայն ձեռք տունու և այն հնարքները զորոնք, այնքան տարիներէ ետեւ, ընդգէտ իւր կամեցող կարգադրութիւն ի գործ դնել:

«Չեմ ուզեր ծածկել ի ձեռք, թէ արտաւերջ որ բնականաբար կրգտամ այժմեան ցաւալի պարագայից մէջ՝ մեծապէս աւելցած է անհնար ըլլալուն համար ինձ՝ համաձայնիլ բազմաանոց յայտարարութեանը, որ բարեկամ և զաշնակից կառավարութիւն մը կրնայ. ուստի նոյն կառավարութիւնը աղէկ կրտեսնէ, թէ Սեփին Նիւքանիոյ նաւատորմի ընդհանուր հրամանատարին և ինձ ուրիշ շուրջ մը չմտար հետեւել, բայց միայն ի գործ դնել մեր կառավարութեան քաջայայտ հրամանները:

«Պատիւ է ինձ ողորմել զձեզ անհաճական յարգանքը:

(Մարտի 18-ի 1850)

«Պարմինի նաւ տնտեսական, Արգելոյ կառավարութեան Քին Եւստրիպի նաւուն մէջ ի 24 յունվարի 1850»:

«Պարսն Նիւքանիոյ Յանապետին կառավարութեան կողմէն գետնային տնտեսական ի փառքի, և արդէն գաղղիական շոգեհաւով մեկնելու յիշեալ մայրաքաղաքը երթալու: Կրտեսն թէ պարսն Նիւքանիոյ Փարիզէն Եմտոն պիտի անցնի աշխատելու համար, քաղաքականութեան ծախքով, ի կարգի դնել Սեփին Նիւքանիոյ պահանջները:

ԻՍԼԱԽԱ: Թէպէտև շատերը կը հաստատեն թէ Պիտ Թ. մօտ օրերս պիտի գտնուի իւր մայրաքաղաքը, բայց ուրիշներն ալ կը արտաբերեն յոյս այս բանին վրայ: Բանդի կերելի թէ օր քան օրէն նորէնոր դժուարութիւններ կը ծագին Հռոմի դործոց մէջ: Ստոյգը այն է, որ Պապը և կարգիւնները բաւական փոստհաւի չունին Վատիկանացի վրայ, և քանի որ Վատիկան բանակը Հռոմ պիտի մնայ, և Պապը սպանիական կամ աւստրիական զօրք իրեն յատուկ թիկնապահ չունենայ, միտք չունի դառնալու ի Հռոմ:

«Նաբոլէն կը գրեն, թէ Պապին փոխառուէ գործադիր տախտակ չլրմնացաւ. ուստի առանց դրամի, հաւանական չէր ելլէ որ Պիտ Թ. իւր մայրաքաղաքը դառնայ: Ստոյգի մէջ Սեփին իւր թերթին մէջ որ ի 1 միւլտիպլիք ըստ ըստ, կրտէ, թէ այս փոխառուէ գումարը 30,000,000 ֆրանք պիտի ըլլայ:

«Կը հաստատեն թէ Հռոմի կառավարութիւնը կարգիւնալ Վանքալուսիքի պիտի յանձնուի, որ մինակ պիտի յաջորդէ այժմեան երեք կարգիւնաց ժողովին, որոց մէջ երկուստեան թերթը երթալով կը յառաջանայ կրտեսն: Սեփին ձայն մը կը տարածուի թէ կարգիւնալ Նիւքանիոյ շատով պիտի մեկնի յատուկ պաշտօնի մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ աղաչել Հռոմէ ազատան ամէն տարութիւնները, որպէսզի միաբանին և հաստատուն կերպիւ մը ապահովեն ինքնապաշտպանութիւնը:

«Նաբոլէն լրագիր մը կը հրատարակէ, թէ անցեալ տարւոյն Հռոմի պատերազմին մէջ ընդ ամէնը գրեթէ 8000 հոգի սպանուեցան՝ գաղղիական զինուորները մէկ տեղ հաշուելով:

«Փարիզի Սեփին լրագրոյն յունվարի 11 թերթին մէջ կը կարդամք:

«Պապը քաղաքականութեան թուղթ մը հրատարակեց այս օրերս, որուն մէջ կը քննէ Հռոմի տերութեան քաղաքական և կրօնական կայութիւնը:

Սրբազան հայրը ցաւալի սրտիւ կը նշանակէ բոլոր քաղաքներէ տարածման յառաջադրութիւնները Նիւքանիոյ վիճակաց մէջ, կը արդէն նաեւ թէ մինչև բահանայ անմիջապէս համարուեցան թերթերունց հակառակորդաց Հռոմէական կրօնին: Պէտք չէ ծածկել, թէ բողոքական վարդապետութիւնը, Հռոմէական խնդրոյն մէջ, բողոքովին կապեալ է քաղաքական խնդրոյն հետ: Սոսկ վարդապետութեան յառաջագէտ ընթացքը պէտք է բանալ Պիտ Նիւքանիոյ աչքը: Հասարակաց խորհրդոյն թղթաւորութիւն ընել՝ ոչ միայն կառավարական հարկաւորութիւն մըն է, այլ մանաւանդ Հռոմէական կրօնին ապագայ վիճակին և գուցէ անոր գոյութեան վերաբերեալ խնդիր մըն է»:

ԱՆՍՏՐԻԱ. Վիեննա, 19-31 Յունվարի: Նշանակութեան արժանի երեւելի գէպը մը չկայ: Կառավարութիւնը մասնաւորապէս զբաղեալ է, որ տեւութեան եկամտից և ծախսից մէջ, որչափ որ կարելի է, հաւասարակշռութիւն մը հաստատէ: Վանդի անցեալ տարւոյն պատերազմական խռովութիւնները ահաբեկ ծախսից պատճառ եղաւ Վատիկան, և որոց գումարը Վատիկանի լրագիր մը հրատարակածին նոյն լրագրի 646 միլիոն ֆրանքի կը հասնի, այսինքն գրեթէ 2826 միլիոն դրամը:

«Լեննայի լրագիրն ևս տեւութեան 1849 ամիս վերջին երեք ամսոց եկամուտը և ծախսը կը հաւասարակէ: Սոսկ հաշուեցող ցախին համաձայն 126,536 ֆրանք է, իսկ եկամտից ծախսը 79 միլիոն 899,631 ֆրանքի կը հասնի: Սոսկի եկամուտը ծախսէն հանելով, կը մնայ բաց ծախս 3 ամսոց մէջ՝ 44 միլիոն 773,995 ֆրանք: Կամ զուրուշ 447 միլիոն 730,950: Նշեալ եկամտից ծախսից մէջ՝ պատերազմի պաշտօնատան համար միայն՝ 45 միլիոն 337,743 ֆրանքի նշանակուած է:

«Նաբոլէն կը գրեն թէ աւստրիական զօրաց գնդեր և պատերազմական պաշարներ շարունակ կը յուղարկուին դէպ ի Սաբոնիայի սահմանադրութիւնը:

«Վատիկան լրագիրը կրտէ, թէ Վատիկան օգոստոսական խորհրդի խնդիրները նամակաւ մը իւր կենդանաւորը ի նշան սիրոյ յուղարկեց Վատիկան հասարակապետութեան գահաւորին:

ՔԱՆԱԾՈՒՆ ԵՒ ՔԻՐ

Չմուսնիմ, 3 Փետրվարի:

Կայսերական հրովարտական որոշուեցաւ որպէսզի այսուհետեւ Սոսկի Նահանգին ընդհանուր կառավարին պաշտօնական բնակութիւնը իւրիւր ըլլայ: Սոսկի այս տնտեսութեանը համեմատ բարձրադասութեան շարի փաշան մօտ օրերս իւրիւր պիտի փոխադրէ իւր բնակութիւնը, և անոր տեղը իւրիւր կառավարիչ փոխարինող Օման Նիւքանիոյ Սոսկի պիտի երթայ:

Բարձրադասութեան շարի փաշային մօտաւոր գալուտը մեծ ուրախութեան առիթ եղաւ իւրիւր բնակաց: Բանդի յիշեալ բարձրադասութեան երեւելի պաշտօնատարին բարեգութ սիրար և քաղաքը բնաւորութիւնը արդէն ի համբաւայ յայտնի է քաղաքի հասարակութեանը:

«Յարգաւելեալ Հաֆըս Սոսկի Կառավարութեան տիկին որդին Սեփին միւլտի Նաբի էֆէնդին այս օրերս պատիւ ունեցաւ Նիւքանի Եֆէնդին ընդունելու օգոստոսական Սոսկի թանկէն, նմանապէս իրաւաբանի տնտեսական և ստոյգութեան փոխանակ իւր գործունեայ ծառայութեանը: Սեփին կը համար ձայնին գովելու այս նորահասակ երիտաւորին ազնուական վարմունքը և խոհեմութիւնը, և խնդակից են անոր՝ այս կայսերական շնորհացը համար:

«Նաբոլէն նաւատորմից Սոսկի Նաւահանգի կը գտնուի միշտ: Իսկ նոյն կառավարութեան և Նաբի Նաւը Նիւքանիոյ անուն անցեալ շաբթու իւրիւր եկաւ, ուր պիտի մնայ, կրտեսն, ժամանակ մը:

«Նաբոլէն պատուաւոր փաշաւորներէն պարսն Պետրոս Օրպիլիան ազնիւ երիտաւորը՝ Նաբոլէն տեւութեան հիւստոսի փոխանորդ անուանեցաւ ի Օմանիոյ:

«Նիւքանի կը գրեն թէ անցեալ ամսոյն արտաքին կարգի ստատիկ ցուրտը մեծ վնաս պատճառեց է նոյն կրգային լեւնին և նաբիլի ծառաց և անոնց պարզը, և այս վնասոց գումարը՝ կը հաստատեն թէ չորս միլիոն դրամ չի կը հասնի:

«Նիւքանի լրագիր մէջ մարդաստանութիւնը պատահեց է, որ տնտեսական մէջ ձգեց է զբոլոր հասարակութիւնը: Վիշեր ժամանակ 5-6 հոգի յոյն երեւելի վաճառականի մը տուն մտեր են և իւր անկողնոյն մէջ չարաչոր սպաններ են զոյն՝ առանց բան մը վերցնելու տանը մէջէն. ուստի կրտեսն թէ այս եղբնապարծնները ի վաղուց թշնամութիւն ունին եղբր նոյն անձին վրայ: Սարգաստաններէն երկու հոգի միայն ձեռք անցեր են մինչև ցայտօր:

«Սոսկի սրտիւ կրտեսնէր թէ Վալիս անուն Տփլիսի հայերէն լրագիր, որ ժամանակէ մը ի վեր խափանուած էր, կայսերական հրովարտական յունվարի 15-ն սկսեց է վերադառնալ: Բայց տակաւին ձեռք բերին Հաստաւ յիշեալ լրագրոյն նոր թերթերը:

«Նաբոլէն հայոց եկեղեցական արձանագրութեան նոյն գէրով, կը հրատարակէր հետեւեալ ցուցակը՝ ծննդայ և մեռելոց հայտարար բնակաց Օմանիոյ երկու տարուան մէջ 1848 յունվարի 15-ն սկսեալ, մինչև ցրիւնը գետնի մէկերի 1849:

Օմանի յոյն 1848:

51 արու, 42 էգ, ընդ ամէնը 93 հոգի

Սեփին ի նոյն ամիս:

51 արու, 43 էգ, 41 երակայ ընդ ամէնը 135

Օմանի յոյն 1849:

58 արու, 48 էգ, ընդ ամէնը 106 հոգի

Սեփին ի նոյն ամիս:

38 արու, 24 էգ, 49 երակայ ընդ ամէնը 111

Յամին 1848՝ 22 ամուսնութիւնը և 1849ին 32 ամուսնութիւնը եղեր են:

Սոսկի ցուցակէն կրտեսնուի, որ յիշեալ երկու ամսոց մէջ մեռնողներուն թիւը 246 հոգիի հասնեց է. իսկ ծննդները 199 հոգի են. ըսել է որ 47 հոգի պակտեր է: Վիշեր է 1848 ամիս մեռնողներուն շատութեան մեկնութիւնը տալ. ըստ որում քոլէալի ախտը նոյն տարին կը ծարակէր իւրիւր մէջ, իսկ 1849 տարւոյն ծնածները և մեռնողները հաշուելով՝ թէպէտև միայն 5 հոգի կը պակտի, բայց և այնպէս ցաւալի է միշտ որ աւելում մը չտեսնուիր:

Նիւքանի ցուցակին մէջ մասնաւոր նշանակուէ արժանի է, որ այս վերջի երկու տարուան մէջ երեկոյն շատ մեռեր է, այսինքն 90 հոգի է իսկ 1846ին և 1847ին ընդ ամէնը միայն 60 երեկոյն մեռեր են, ինչպէս յայտնի է Վալիս-այ 306 երեկոյն թերթին մէջ հրատարակուած ցուցակէն: Նոյն թերթին մէջ նշանակուած եմ նաեւ 1846ին 1847ին ծնածները և մեռնողները, և իմացողներ եմ թէ 34 հոգի կաւերայ երկու տարուան մէջ: Նմանապէս ծանուցեր եմ, թէ իւրիւր մէջ ընդ ամէնը 810 Հայոց տուն կայ և հայտարար բնակաց թիւը գրեթէ 5000 հոգիի կը հասնի, որոցմէ 800 չափը օտարական ամուսնի (պէքեար) են:

ՆՈՒՆՏՐԵԿԱԼ ԼՈՒՐԵՐ

Չմուսնիմ, 3 Փետրվարի:

Վիշեր փոխարինութիւն մը չարտահանեցաւ քաղաքիս առեւտրոյն լրագրոյն վերջի թիւէն ի վեր, միայն Նիւքանի գիրը շատ բարձրացաւ Վալիսի յաջող լրոց պատճառաւ, և այնպէս քաղաքի հոսանքին մինչև 22-22½ դրամ չի վաճառեցաւ: Բամպա կը միշտ կու գուր 290-295 դրամ չի կենդանար: Տորոնին գիրը գրեթէ մեկնային է: Նիւքանի 104-105 դրամ չի ծախուեցաւ չէքին: Չէթը կու գուր, ու 220-225 դրամ չի կենդանար դիւրաւ վաճառ է: Իսահակին այնքան չուրիւր այժմ, և հազարութէ 840-850 դրամ չի կը վաճառուի հալիւր հոսանք: Բամպակեղէն ձեռք աղործները ընդհանրապէս քիչ մը հանդարտութեան մէջ են:

Հրատարակելու տեղ լրագրոյն:

Վալիս Վ. Պաշտպանութեան: